

Tragom vesti: kako smo postali četvrti na svetu u transparentnom izvozu oružja

Marko Savković

Ključne reči: pretnja, rizik, oružje, municija, ljudska bezbednost, istraživanje, užice, paraćin, eksplozija

Citiranje: Marko Savković. 201. *Tragom vesti: kako smo postali četvrti na svetu u transparentnom izvozu oružja*. [e-book] Beograd: Beogradski centar za bezbednosnu politiku.

Small Arms Survey („Istraživanje“ ili „Pregled“ lakog oružja, skraćeno SAS) je istraživački projekat pokrenut sa ciljem da donosiocima odluka, istraživačima i aktivistima pruži informacije o vezi koja postoji između (proliferacije) lakog i malokalibarskog naoružanja (SALW od eng. *small arms and light weapons*) i (eskalacije) oružanih konflikata širom sveta. Kako bi izvršila pritisak na vlade da počnu na transparentniji način izveštavati građane o tome kome su i koliko oružja prodale u toku jedne kalendarske godine, ova organizacija je proizvela nekoliko „alata“. Jedan od njih je i „barometar transparentnosti“ (eng. *the Transparency Barometer*). Ovaj izveštaj koji SAS priprema na godišnjem nivou zaokupio je protekle nedelje pažnju dela medija i javnosti u Srbiji i to sa jakim razlogom. Naime, po tome na koji način izvršna vlast izveštava zainteresovane strane kako trguje SALW, Srbija se našla na četvrtom mestu u svetu. Prilog agencije Beta prenelo je više dnevnih listova u Srbiji, te se na kraju našao i na sajtu Ministarstva odbrane.[1]

Za razliku od konceptualno sličnih izveštaja posvećenih, recimo, poštovanju ljudskih prava i sloboda u svetu (uzmimo za primer izveštaj „Sloboda u svetu“ koji priprema američki think-tank *Freedom House*) izveštaj SAS polazi od sledećeg pitanja: da bi se razumeli tokovi izvoza lakog i malokalibarskog naoružanja jedne zemlje, koliko mogu pomoći izveštaji koje ona na tu temu priprema i objavljuje (ako ih uopšte priprema, odnosno objavljuje)?

Pritom, istraživačima SAS posebne „smernice“[2] trebalo bi da omoguće da lakše ocene koliko su transparentno različite države pristupile izveštavanju o izvozu lakog i malokalibarskog naoružanja. Pre svega, do ocene na „barometru“ dolazi se ukrštanjem ocena za sedam različitih kriterijuma: (1) pravovremenost objavljivanja izveštaja, (2) pristup izveštaju, (3) njegova jasnoća, (4) preglednost, (5) redovnost, (6) koliko su izvoznih dozvola vlasti odobrile, (7) a koliko odbile da daju.[3]

Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja (MERR) je u novembru 2010. godine predstavilo nacionalni izveštaj o „realizaciji spoljnotrgovinskog prometa kontrolisane robe“, u kome su prikazani podaci koji su se odnosili na period do 31. decembra 2008. godine.[4] Tako su se stvorili uslovi da prvi put i naša zemlja bude ocenjena na tzv. potpunoj skali SAS (gde je 25 poena najviša ocena za transparentnost). Uslov da bude tretirana na ovaj način Srbija je ispunila time što je izveštaje učinila dostupnim tri godine zaredom.[5]

Kao i drugi mogući kandidati za članstvo, Srbija priprema ove izveštaje zato što to od nje očekuje Evropska unija (EU). Izveštaji uključuju detaljan opis naoružanja i vojne opreme (NVO) koja se izvozi,

podatke iz kojih se vidi koliko je dozvola za izvoz izdato, a koliko je transfera oružja na kraju i realizovano i najzad, da li je molba neke kompanije-izvoznika odbijena. Prema oceni SAS, upravo je Srbija, uz Rumuniju, država koja je od 2001. godine do danas ostvarila najveći napredak u transparentnosti.[6] Visok plasman ostvaren je najpre zahvaljujući tome što je su u izveštaju MERR prikazani i obrazloženi slučajevi gde su državni organi odbili da dozvole izvoz. Pored Srbije i Rumunije, još jedna država u regionu Zapadnog Balkana – Bosna i Hercegovina – je takođe pomenuta u pozitivnoj konotaciji, budući da se u ovoj državi ustalila praksa transparentnog izveštavanja o izdatim dozvolama za izvoz.

Najzad, da bi se u nekom budućem izdanju Barometra našla na još boljoj poziciji, neophodno je da Republika Srbija, odnosno MERR počne unositi u izveštaj i podatke koji se tiču dozvola izdatih za trajni, ili privremeni ponovni izvoz, odnosno tranzit NVO. Baš zato što je namenska industrija jedna od retkih grana privrede koja beleži rast izvoza, važno je da se civilno društvo u Srbiji ozbiljnije zainteresuje za ovu temu. Ovo tim pre što rizik da oružje dospe u ruke krajnjeg korisnika koji ne mari za prava civila uvek postoji.

- [1] Ministarstvo odbrane. 2011. [Srbija četvrta u svetu po transparentnosti podataka o izvozu oružja](#). (pristupljeno 15. jula 2011.)
- [2] Small Arms Survey. 2011. [Guidelines for Scoring the Barometer for YB11](#). (pristupljeno 15. jula 2011.)
- [3] Small Arms Survey. 2011. [The Transparency Barometer](#). (pristupljeno 15. jula 2011.)
- [4] Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja. 2010. [Godišnji izveštaj o realizaciji spoljnotrgovinskog prometa kontrolisane robe za 2008. godinu](#). (pristupljeno 15. jula 2011.)
- [5] Small Arms Survey. 2011. [Small Arms Trade Transparency Barometer 2011, covering major exporters](#). (pristupljeno 15. jula 2011.)
- [6] Lazarevic, Jasna. 2010. „[Transparency Counts: Assessing State Reporting on Small Arms Transfers, 2001–08. Occasional Paper 25](#). Geneva: Small Arms Survey. (pristupljeno 16. jula 2011.)

Beogradski centar za bezbednosnu politiku

Gundulićev venac 48, 11000 Beograd
Tel: 011 | 3287 226; 011 | 3287 334
Email: office@bezbednost.org
www.bezbednost.org